

Beleidsplan Stichting Reconstructie Schnitger-orgel Lutherse Kerk Groningen

Introductie

Begin 2013 is de Stichting Reconstructie Schnitger-orgel Lutherse Kerk Groningen opgericht. Doel van de Stichting is de herbouw van het verloren gegane Schnitger-orgel op de meest oorspronkelijke wijze, op de oostgalerij waar de koren doorgaans zingen. De oplevering is gepland voor 31 oktober van het Reformatiejaar 2017, precies 500 jaar nadat Maarten Luther zijn 95 stellingen publiceerde en 300 jaar na de uitbreiding van het orgel met een vrij pedaal.

Een verloren orgel

In het jaar 1699 bouwde de beroemde Hamburgse orgelbouwer Arp Schnitger voor 'zijn' Lutherse Gemeente in Groningen, deels voor eigen rekening, een tweeklaviers-instrument met hoofdwerk en borstwerk. In 1717 werd - om het orgel beter geschikt te maken voor de begeleiding van de gemeentezang - op advies van Schnitger een zelfstandig pedaal toegevoegd door zijn medewerkers Jannes Radeker en Rudolf Garrels. Dit instrument is helaas in 1896 verdwenen toen de firma Petrus van Oeckelen en Zonen een nieuw orgel plaatste.

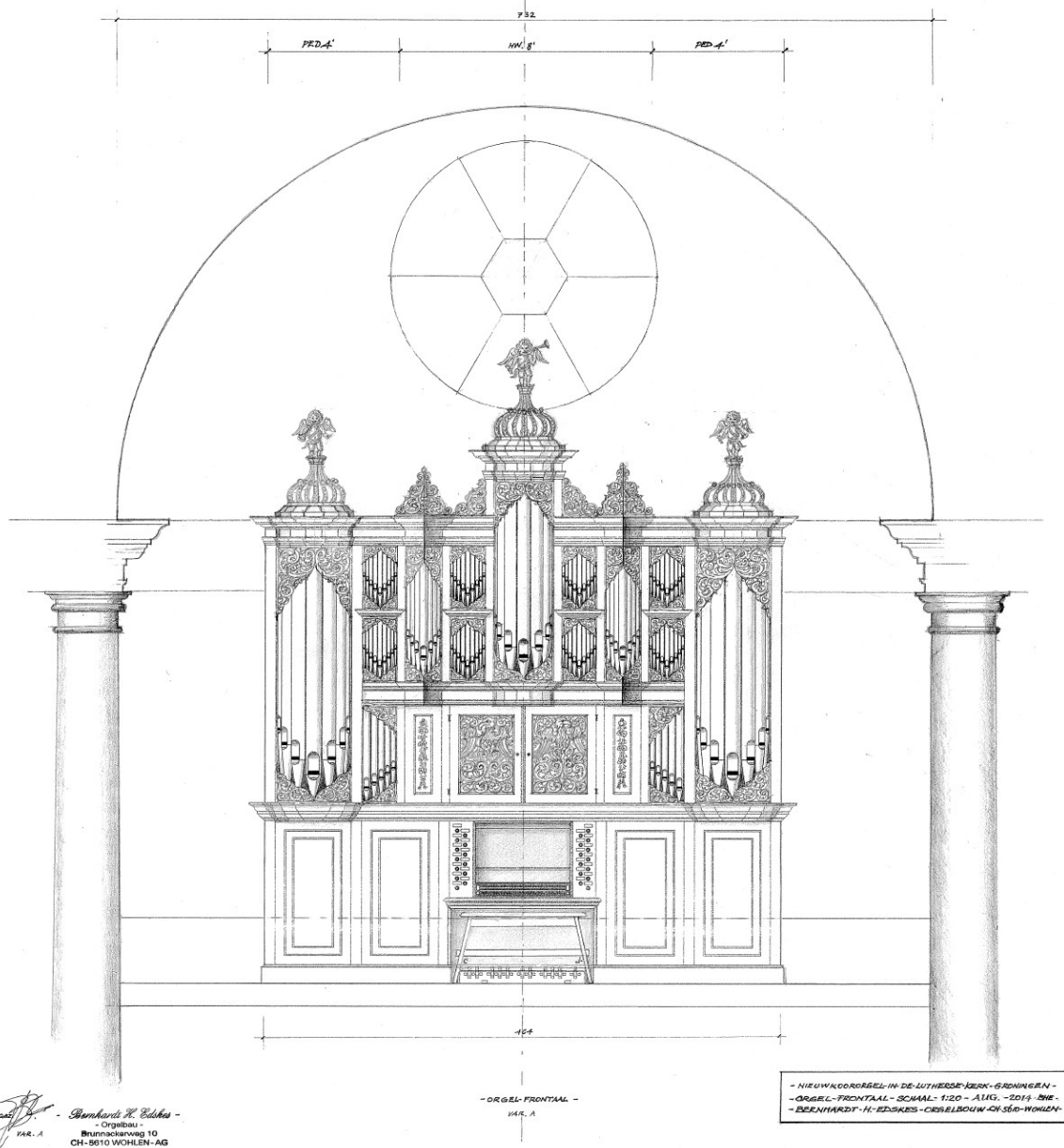
Sinds 2001 kent deze Lutherse Kerk weer een cantatepraktijk, vooral in de zogenaamde cantatediensten. Dit resulteerde in 2006 in de oprichting van het Luthers Bach Ensemble dat de intentie heeft (Bach-)cantates zo getrouw mogelijk volgens de historische tradities uit te voeren. Hiervoor is er een sterke behoefte aan een geschikt begeleidingsinstrument. Carl Philipp Emanuel Bach beschrijft waarom een orgel met 16 voets registers hiervoor onontbeerlijk is. In de verzameling koralen van Johann Sebastian Bach¹ schrijft hij onder meer 'daß man sie ohne Pedal nicht spielen kann' ... 'Der seliger Verfasser (J.S.B.) hat wegen des letzteren Umstandes auf ein Sechzehnfüssiges baßirendes Instrument, welches diese Lieder allzeit mitgespielt hat, gesehen'

Reconstructie

Na zorgvuldig beraad heeft de Stichting de orgelbouwer Bernhardt H. Edskes te Wohlen (Zwitserland) geselecteerd om de reconstructie uit te voeren. Deze geboren Groninger heeft een schat aan kennis omtrent en ervaring met instrumenten van Schnitger. In een reeks toonaangevende restauraties (zoals Nieuw-Scheemda, Uithuizen en Mariana) en door het maken van een kopie van het Schnitger-orgel van Grasberg (in de Waisenhaus-Kirche te Basel) heeft zijn firma haar grote vakmanschap de afgelopen decennia overtuigend aangetoond.

Uitgangspunt voor de reconstructie is de situatie van 1717 waarbij echter gekozen is voor disponering van een Praestant 8' in plaats van een Praestant 4' als basisregister van het orgel. Bronnenonderzoek leverde de afmetingen en omvang van het voormalige instrument op en verder de verrassende lage toonhoogte (de zogenaamde 'Kammerton', vermeld in het contract met Garrels en Radeker). Deze toonhoogte maakt het orgel bij uitstek geschikt voor het samenspel met barokke instrumenten. De dispositie was vanuit een aantal bronnen reeds bekend. Vanuit praktisch oogpunt is er een separaat

continuoklavier gepland waarmee het manuaal vanuit de positie van cantor(-organist) bespeeld kan worden.

Manuaal C-d3
Pedaal CD-d1
 Praestant 8'
 Praestant 8'
 Holpijp 8'
 Bourdon 16'

Borstwerk C-d3

Blokfluit 4'

Gedekt 8'

Octaaf 4'
Octaaf 4'
Sifflet 4'
Mixtuur V-VI
Nasat 3'
Bazuin 16'
Octaaf 2'
Trompet 8'
Sesquialter II
Cornet 2'
Mixtuur IV
Trompet 8'
Vox Humana 8'

Octaaf 2'
Woudfluit 2 '
Quint 1½ '
Scherp III
Kromhoorn 8'

3 afsluiters, tremulant, schuifkoppel, toonhoogte: a1 = 415 Hz

Pagina 2/5

De kast zal worden vervaardigd uit massief eikenhout en voorzien van snijwerk in de trant van Jan de Rijk. Zij sluit daarmee goed aan op het interieur van de kerk. Het zal zeer waarschijnlijk mogelijk zijn originele door Jan de Rijk gesneden beelden van musicerende engeltjes op het orgel terug te plaatsen. Deze zijn vermoedelijk afkomstig van het Schnitger-orgel en via de firma Van Oeckelen op hun orgel in Appelscha beland. Dit orgel wordt momenteel gedemonteerd en de beelden zijn beschikbaar.

Een foto van één van beide beeldjes.

De ondertoetsen worden belegd met buxushout, de boventoetsen worden vervaardigd uit massief ebbenhout. De geraamde kosten voor het hele project bedragen circa EUR 565.000,=. De Stichting verwacht de benodigde middelen bijeen te kunnen brengen via giften van fondsen en particulieren (de Stichting beschikt over een ANBI-status), subsidies en door het tegen betaling laten 'adopter' van de pijpen van het orgel.

Waarom nú dit project?

Arp Schnitger wordt alom gezien als de 'Stradivarius onder de orgelbouwers'. Er is van hem in Nederland helaas geen enkel orgel bewaard gebleven van het type

Hoofdwerk - Borstwerk - Pedaal. Het te bouwen orgel voegt op het gebied van de orgelarchitectuur iets nieuws en unieks toe.

- Dit is hét moment, 500 jaar na de Reformatie en 300 jaar na de ombouw van het oorspronkelijke orgel. De recente vondst van het originele contract in de archieven gekoppeld aan de beschikbaarheid van een orgelbouwer met uitgelezen kennis en ervaring bieden een prachtige kans om tot een optimale reconstructie te komen, tot in de kleinste details volgens de bouwwijze van Schnitger.
- De toonhoogte van 415 Hz maakt het orgel ideaal voor het samenspel met barokke instrumenten en ensembles. Het gebruik van een groot orgel bij de uitvoering van cantates is een oude praktijk die sterk in opkomst is, getuige bijvoorbeeld het 'All of Bach'-project van de Nederlandse Bachvereniging. Tevens kan Musica Antiqua Nova met dit orgel een extra dimensie geven aan haar oude muziek serie in de Lutherse Kerk

Pagina 3/5

De Stichting

Stichting Reconstructie Schnitger-orgel Lutherse kerk Groningen.

Haddingestraat 19a, 9711KB Groningen.

Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Groningen nummer 57143005

RSIN nummer 852455604

Datum van oprichting 2 februari 2013

Bestuurders:

Jan Willem Adriaan **van Willigen** (Voorzitter)

Henk **Aardse** (Penningmeester)

Jan-Willem **Balder** (Secretaris)

Thie Jurjen **Knigge**

Hendrik Johan **Knoll**

Albert Gosse **Rodenboog**

Tymen Jan **Bronda**

Doelstellingen van de Stichting

De Stichting heeft ten doel het realiseren en in stand houden van een nieuw te bouwen barok orgel in het kerkgebouw van de Lutherse Kerk aan de Haddingestraat te Groningen, en al hetgeen daartoe behoort in de ruimste zin van het woord. Inspiratie voor de bouw van dit instrument is het in 1699 door Arp Schnitger in deze kerk gebouwde barok orgel. Dit orgel is verloren gegaan.

De Stichting heeft reeds een geschikte orgelbouwer gevonden voor dit project. Het betreft de orgelbouwer Bernhardt H. Edskes uit Wohlen in Zwitserland. Het orgel zal in oktober 2017 opgeleverd worden.

Voor de realisering van dit project is een bedrag van EUR. 565.000,00 benodigd.

De Stichting zal de financiële middelen verwerven middels fonds- en subsidiewervingen alsmede

een orgelpijp-adoptieproject.

Het benodigde bedrag zal in de jaren 2014 tot en met 2020 verworven worden.

De Stichting zal tevens draagvlak voor dit project verwerven in brede kring.

De kosten voor het werven van geld en de beheerskosten zullen in een redelijke verhouding staan tot de bestedingen.

Er is geen winstoogmerk.

Bestemming liquidatiesaldo

Zie Statuten Artikel 11 lid 3:

Bij het besluit tot ontbinding wordt tevens de bestemming van het liquidatiesaldo vastgesteld waarbij het eventueel batig liquidatiesaldo zal worden besteed ten behoeve van een algemeen nut beogende doelstelling als de stichting, of ten behoeve van een buitenlandse instelling die uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beoogt en die een gelijksoortige doelstelling als de stichting heeft.

Pagina 4/5

Beheer van het vermogen

Het vermogen wordt beheerd door de penningmeester in samenwerking met de andere bestuursleden. De bestuursleden genieten geen vergoeding bij het uitoefenen van de activiteiten namens de Stichting.

Besteding van het vermogen

De Stichting zal niet meer vermogen aanhouden dan redelijkerwijs nodig is voor de continuïteit van de voorziene werkzaamheden ten behoeve van de doelstelling.

De Stichting zal haar vermogen conform de statutaire doelstelling feitelijk besteden aan haar doelstellingen.

Publicatie

Dit beleidsplan zal worden gepubliceerd op de website van de Stichting te bereiken onder

www.schnitgerorgel2017.nl of www.schnitgerorgan2017.com

Comité van Aanbeveling

Drs. Max van den Berg (commissaris van de Koning Groningen)

Aart van Bochove (voorzitter Nederlandse Bachvereniging)

Prof. dr. Ton Koopman (dirigent, organist, clavecinist)

Prof. dr. Siebrand Poppema (voorzitter CvB Rijksuniversiteit Groningen)

Prof. Masaaki Suzuki (dirigent, organist)

Prof. dr. Harald Vogel (organist)

Opgemaakt te Zeerijp op 1 september 2014 namens het Bestuur

Henk Aardse
Penningmeester